

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Benediktini v českých zemích

Helena Bílá

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Benediktini v českých zemích

Helena Bílá

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar DEMJANČUKOVÁ CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové CSc. za odborné vedení bakalářské práce a za cenné rady, připomínky a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat velice ochotnému personálu v klášteře Kladruby za hezké povídání při prohlídce. A v neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině za podporu během celého mého studia.

Obsah:

Úvod.....	6
1. Svatý Benedikt z Nursie	7
1. 1. Monte Cassino	10
1. 2. Scholastika.....	11
1. 3. Benediktova Řehole.....	12
1. 4. Spiritualita Řehole	13
1. 5. Struktura řádu	15
1. 6. Kultura, umění a vzdělávání.....	16
1. 7. Přínos pro dějiny Evropy.....	18
2. Půchod benediktinů a benedikteek do Čech.....	19
2. 1. Další šíření.....	20
2. 2. Současný stav benediktinů.....	22
3. Klášterní život.....	23
3. 1. Vstupní rituál	23
3. 2. Důvod vstupu do řádu.....	24
3. 3. Pracovní náplň Benediktinů dříve a dnes	28
3. 4. Jak chápe mnich běžný život.....	29
3. 5. Návrat k běžnému životu.....	30
4. Klášter kladruby	31
4. 1. Historický vývoj.....	32
Závěr.....	38
Resumé.....	40
Přílohy.....	41

1. Přehled benediktinských sídel na našem území.....	41
2. Obrazová část.....	45
Použitá literatura:.....	53
Knižní zdroje.....	53
Internetové zdroje	54

Úvod

Benediktinské kláštery jsou do jisté míry odloučeny od světa. I přes toto odloučení jsou ve styku s lidmi v okolí či hosty. Můžeme tedy říci, že benediktini nikdy nežili osamělý život v izolaci. Otázka zní, proč tedy vůbec lidé vstupují do kláštera a chtějí žít ve zdrženlivosti?

Téma Benediktini v českých zemích jsem zvolila z důvodu zájmu o tento mnišský řád. Impulsem k tomuto rozhodnutí byly řádové sestry, které jsem potkávala na ulicích a vždy si přitom kladla otázku, proč zvolily tento způsob života.

V bakalářské práci se pokusím o náhled do historie benediktinského řádu. Objasním jeho vznik a vysvětlím, co znamená žít život podle Benediktovy řehole. Zachytím dávnou i současnou situaci benediktinů v Čechách. Cílem této práce je zjistit, proč lidé vstupují do kláštera. Také zde budou uvedeny informace o klášteře v Kladrubech, který byl a je významným benediktinským centrem plzeňského regionu.

Práci jsem rozčlenila do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá popisem života svatého Benedikta z Nursie a jeho odkazem. Dále vysvětlím, co znamená pojem Benediktova řehole a co obsahuje její spiritualita. Ve druhé kapitole se budu zabývat příchodem benediktinů do Čech a jejich následným rozkvětem. Třetí kapitola je věnována pátrání po důvodech vstupu do kláštera a otázce, zda život v klášteře podléhá módním trendům, či si zachovává svoji původní duchovní čistotu. V této kapitole následně popíši příběhy bratrů, které jsem vybrala z různých časových období a různých zemí. Ve čtvrté kapitole zmapuji historii kláštera Kladruby od jeho založení do dnešní doby.

V samotném závěru shrnu informace, které jsem získala při studiu zvolené problematiky z odborných knih i jiných zdrojů. Práce bude doplněna přílohami - jako přílohy budou použity fotografie nejzajímavějších artefaktů kladrubského kláštera (viz příloha 2) a seznam benediktinských klášterů v Čechách s daty jejich vzniku a zániku (viz příloha 1).

1. Svatý Benedikt z Nursie

Abychom pochopili život svatého Benedikta, je nutné seznámit se nejen se spisem Řehoře Velikého, ale také s Benediktovou řeholí. Jen tak může být pochopena osobnost svatého Benedikta. Oba texty se vzájemně doplňují a společně vypovídají o povaze, pohnutkách a cílech tohoto muže.¹

Papež Řehoř Veliký vládnoucí v letech 590-604 popsal život svatého Benedikta. Životopis se jmenuje „*Vita Sancti Benedicti*“ a je psaný formou dialogů. Řehoř se s Benediktem nikdy osobně nesetkal, ale psal na základě vyprávění Benediktových žáků. Řehořovou předností byla svědomitost. Můžeme tedy předpokládat, že je spis psaný s pečlivostí bez povrchních úsudků. Řehoř se sám hlásil k benediktinskému řádu, proto měl pro psaní životopisu správný cit a Benedikta se mu podařilo vykreslit takřka dokonale.²

Kolem roku 480 se narodil svatý Benedikt ve vesnici Nursie v Itálii. Již od raného dětství společně se svojí sestrou Scholastikou, údajně dvojčetem, byli vedeni k velmi zbožnému životu. Rodiče patřili ve městě k jednomu z váženějších rodů, proto na základy vzdělání dětí kladli větší důraz. Benediktovi se tak dostalo nejlepších základů pro další studia v Římě. Po vzoru otce měl Benedikt v Římě studovat politické řečnictví, avšak brzy zjistil, že jej toto povolání nebude nikdy naplňovat. Jediné, co jej činilo šťastným, byla láska ke Kristu. Již v Nursii se setkával s poustevníky žijícími nedaleko města a obdivoval jejich život zasvěcený Bohu. Benedikt byl znechucen zkaženým způsobem života ve městě a také kolegy, kteří propadli světským radostem. Aniž by dokončil studium, opustil město a společně se svojí chůvou odešel do městečka Affile. Legenda vypráví, že jednoho dne chůvě, která se stala současně Benediktovou hospodyní, nešťastnou náhodou upadlo hliněné síto a rozpadlo se na dvě poloviny. Když Benedikt viděl, jak je chůva nešťastná, vzal síto a odešel se modlit.

¹ NIGG, W, KYRALOVÁ, M. Benedikt z Nursie a Řehoř I., *Benedikt z Nursie: otec západního mnišství: esej*. Přeložila SIROVÁTKOVÁ, A. Praha: Zvon, 1991, s. 8-14. ISBN 80-7113-040-0.

² Tamtéž, s. 14-15.

Po návratu přinesl zcela neporušené síto. Lidé se doslechli o tomto činu a začali nazývat Benedikta „světec.“³

Benedikt „měl v Affile velkou příležitost hrát si na svatého a být ve vážnosti u lidí; on však chtěl skutečně svatým být – ne v očích lidí, nýbrž v očích Božích.“⁴

Věděl, že takto by mohl snadno podlehnout pýše, proto tentýž den večer opustil městečko. Šel bez zastavení celou noc, až došel k jakémusi jezírku, na jehož břehu vyčerpáním usnul. Když procitl, uviděl nad sebou tvář mnicha. Byl to řeholník Roman z nedalekého kláštera. Benedikt Romanovi vypověděl svůj úmysl hledat Boha pomocí asketického života. Roman Benediktovi daroval hábit, hrnec s miskou, jehlu s nití a rohož na spaní. Řekl Benediktovi o jeskyni pod skálou a každý večer mu spouštěl v koši jídlo, o které se s ním dělil.

Benedikt toto všechno podstupoval, aby se přiblížil co nejvíce k Bohu. Vzal na sebe svízele a utrpení, které přišly s tvrdými podmínkami života v jeskyni. Ztratil kontakty s lidmi i s životem církve. Čas byl pro něho pomíjivý.⁵ Po měsících samoty jej přišel navštívit kněz. Sdělil Benediktovi, že jsou Velikonoce a že jej posílá Bůh, aby se podělil o jídlo. Pro Benedikta byl toto důkaz o existenci Boha a tom, že Bůh je veliký a vševědoucí.

Jednoho večera měl Benedikt sen o dívce, se kterou se setkal v Římě. Pocítil silnou touhu dotknout se té dívky v celém svém těle a nemohl se jí zbavit. Rozhodl se touhu potlačit tělesnou bolestí. Skočil nahý do trní. Bolest z rozdrásaného těla od trnů předčila touhy i všechna tělesná pokušení.⁶

³ *Svatý Benedikt*. Praha: Scriptum, 1992, s. 22-29. ISBN 80-900355-9-8.

⁴ *Tamtéž*, s. 29.

⁵ *Tamtéž*, s. 30-31.

⁶ *Tamtéž*, s. 33.

Poustevnickým životem žil Benedikt tři roky. Jednoho dne se u jeho jeskyně objevili mniši s žádostí, aby nahradil jejich zesnulého opata a stal se jejich představeným. Snažil se jim vysvětlit, že žije odlišný život, než žijí oni. Mniši trvali na svém. Ačkoli zpočátku Benedikt odmítal, nakonec svolil. Opustil svoji jeskyni i svůj dosavadní asketický život a odešel s nimi do kláštera žít život cenobitský, tedy asketický život ve společenství. Benedikt zavedl v klášteře pevný řád, přísnost a důslednost. Mniši taková pravidla odmítali přijmout a chtěli se nového opata zbavit pomocí otráveného vína. Benedikt byl známý svými prorockými schopnostmi. Když mu mniši víno přinesli, provedl Benedikt nad číší gesto ve znamení kříže a číše se roztříštila. To dokazovalo, že bylo víno otrávené. Zklamáný činem mnichů se vrátil zpět do jeskyně a žil opět jako poustevník.

Mnoho mužů chodilo pozorovat Benediktův život. Nechali se jím inspirovat a zabydlovali se v blízkosti jeho jeskyně. Nečekaně se zde vytvořil malý klášter. Zanedlouho se v okolí vytvořilo dvanáct malých klášterů a všechny měly vlastní opaty. Hlavním opatem a vzorem pro ostatní se stal Benedikt. Tím jednou provždy ukončil poustevnický život. Poučen z předešlých chyb si počínal velmi uváženě.

Z tohoto období papež Řehoř popsal zázraky, které Benedikt dokázal. Například v období sucha se odešel modlit na kopec a potom dovedl určit, kde se nachází pramen vody. Neméně zajímavý byl příběh dvou bratrů. Jeden z nich spadl do vody a málem se utopil. Díky pomoci druhého bratra, kterého poslal Benedikt, se tak nestalo. Aniž by si toho byl vědom, bratr mu běžel na pomoc po vodě.

Vzrůstající Benediktova popularita se nelíbila knězi z nedalekého kostela. Snažil se ho zbavit různými způsoby. Například mu poslal otrávený chléb nebo za ním poslal nahé dívky, aby uvedly Benedikta i s bratry v pokušení. Benedikt naštěstí vždy knězovy lsti odhalil. Nakonec svolal své bratry a společně odešli na jih Itálie k hoře, která se nacházela asi dva kilometry od města Cassina.⁷

⁷ NIGG, W, KYRALOVÁ, M. Benedikt z Nursie a Řehoř I., *Benedikt z Nursie: otec západního mnišství: esej*. Přeložila SIROVÁTKOVÁ, A. Praha: Zvon, 1991, s. 32-39. ISBN 80-7113-040-0.

1.1 Monte Cassino

Na místě zvaném Monte Cassino byl postaven stejnojmenný klášter. Původně zde stál starý Apollonův chrám. Benedikt měl přesnou představu, jak má klášter vypadat. Jeho představu se podařilo zrealizovat. Ale ani zde se Benedikt s mnichy nevyhnul ďáblovým nástrahám. Řešil je vždy prostřednictvím víry. Například když se budovaly základy kláštera, byla objevena modla v podobě ženy. Benedikt přikázal, aby jí ulomili hlavu a spálili ji. Bratři neuposlechli a zvědavě si ji prohlíželi. V zápětí měli halucinace, že modla vše spaluje. Benedikt jim pomohl tím, že učinil nad jejich hlavami pohyb ve znamení kříže.⁸

Jak již bylo zmíněno, svatý Benedikt byl pověstný uměním konat zázraky. O tomto daru se doslechl gótský král Totila. Oblékl svého zbrojnoše do urozených šatů a poslal ho podrobit Benedikta zkoušce. Když ho Benedikt spatřil, řekl: „*Odlož, můj synu, odlož, co máš na sobě, nepatří ti to.*“⁹ Zbrojnoš vše sdělil Totilovi. Ten se sám vydal za Benediktem. Když k němu přijel, Benedikt povídá: „*Mnoho zlého činíš, mnoho zlého jsi učinil. Přestaň konečně se svou zlobou! Ano, vtáhneš do Říma, přeplavíš se přes moře, devět let budeš vládnout a desátý zemřeš.*“¹⁰ I toto proroctví se vyplnilo.

Jednou z mnoha schopností, kterými Benedikt oplýval, bylo umění nahlédnout do srdce druhého člověka. Dokázal nejen vycítit pocity druhého, ale také číst myšlenky. Spolubratři věděli, že před Benediktem nic nezatají. K Monte Cassinu přicházelo mnoho křesťanů, již nosili dary jako poděkování za šíření čisté víry. Naopak v období sucha, když nebyla žádná úroda, pomáhal Benedikt ostatním. Děлил se o vlastní zásoby jídla s lidmi, kteří přicházeli prosit o pomoc. Řehoř Veliký nezapomněl popsat Benediktovu vizi o zničení Monte Cassina. Jednoho dne bratři zahlédli Benedikta, jak v kleče pláče a hlasitě vzlyká. Svěřil jim svoji vizi o zničení kláštera. Mniši byli touto zprávou znepokojeni. Benedikt jim

⁸ Svatý Benedikt. Praha: Scriptum, 1992, s. 52-57. ISBN 80-900355-9-8.

⁹ NIGG, W, KYRALOVÁ, M. Benedikt z Nursie a Řehoř I., *Benedikt z Nursie: otec západního mnišství: esej*. Přeložila SIROVÁTKOVÁ, A. Praha: Zvon, 1991, s. 41. ISBN 80-7113-040-0.

¹⁰ Tamtéž, s. 42.

vysvětlil, že žádný z mnichů nepřijde o život, že se tak stane, až když oni zde nebudou, a že klášter bude opět postaven.¹¹

1.2 Scholastika

Scholastika byla sestra svatého Benedikta a také zasvětila svůj život Bohu. Nedaleko Monte Cassina založila komunitu mnišek, které se řídily zásadami Benediktovy řehole. Každý rok se s bratrem scházeli na úpatí kopce a celý den si povídali o boží lásce. Jednoho roku, poslední večer, když se měli spolu rozloučit, prosila Scholastika bratra, aby s ní zůstal přes noc. Řekla mu o svém tušení, že se vidí naposledy. Benedikt nedal na její prosby a chtěl odejít. Scholastika se začala intenzivně modlit a prosit Boha. V tu chvíli uhodil hrom a spustil se prudký déšť. Benedikta rozhořčilo chování sestry, ale nakonec zůstal přes noc. Dlouze si povídali o posmrtném životě, který na ně čeká po ukončení života pozemského. Druhý den ráno se rozloučili. Tři dny po tomto setkání Scholastika zemřela. Benedikt děkoval Bohu, že si ji povolal k sobě. Vyslal několik bratrů, aby pohřbili sestřino tělo do hrobu, který měl přichystaný pro sebe. Měsíc po smrti Scholastiky Benedikt onemocněl. Svolal bratry a řekl jim, že nastal jeho čas a pokud budou oni nadále dodržovat zásady Řehole, nezůstanou nikdy sami. Požádal, aby jej přenesli do oratoře. Bratři kolem Benedikta vytvořili kruh a mnich, kterého Benedikt zvolil svým převorem, předčítal modlitby. Svatý Benedikt nezemřel osamocen, zemřel s modlitbou na rtech, ve stoje, podpírán svými milovanými bratry.¹²

Klášter Monte Cassino se stal duchovním vzorem pro jiné benediktinské kláštery, které se budovaly se po celé Evropě. Nejsou dochovány žádné obrazy této klášterní pevnosti, protože byla po Benediktově smrti zbořena - a jak Benedikt předpověděl, za několik let byla znovu postavena.¹³

¹¹ *Svatý Benedikt*. Praha: Sciptum, 1992, s. 59-60. ISBN 80-900355-9-8.

¹² *Tamtéž*, s. 69-75.

¹³ STEWART, C. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. Dějiny křesťanských spiritualit, s. 24-27. ISBN 80-7192-793-7.

1.3 Benediktova řehole

V 6. století napsal Benedikt na Monte Cassinu pro svoji mnišskou komunitu Řeholi (Regula Benedicti). Vycházel z tradičních duchovních spisů, jejichž původ sahal až do hluboké historie Egypta, Malé Asie, Galie, Irska, Španělska i Palestiny. Skloubil se zde styl východního i západního (intelektuálnějšího) mnišství.

Benediktova řehole byla základem pro benediktinský život a stala se hlavním bodem benediktinské tradice mnichů. Obsahovala několik různorodých pravidel, jejichž dodržování se stalo podmínkou mnišského života. Podle C. Stewarta se řehole musí žít, jinak nic neznamená.¹⁴

Řehole v klášteře regulovala život mnichů, každý řád musel mít svá pevná pravidla, tedy svoji řeholi. Je dochováno více než 25 000 textů řeholí z celé západní Evropy. Ačkoli byly odlišné, jejich podstata byla pevně zakotvena v mnišských tradicích. Odlišnost byla spatřována například ve způsobu oblékání, který závisel na daných klimatických podmínkách místa kláštera.

V Řeholi bylo pamatováno na staré a nemohoucí členy. Naopak ti, kteří měli talent či jiný dar od Boha, Řehole kázala zdokonalování a rozvíjení. Ačkoli respektovala individualitu každého jednotlivce, stále byl brán zřetel na jeho prospěšnost pro společnost. Nikdo nesměl zapomenout na pravidlo vyšší moci (vedení opata, kněží a zkušenějších mnichů).¹⁵

¹⁴ STEWART, C. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. Dějiny křesťanských spiritualit, s. 20-123. ISBN 80-7192-793-7.

¹⁵ Liturgické hnutí v českých zemích, [online], 2016 [cit. 2016-02-23]. Dostupný z [www: http://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Liturgicke-hnuti-v-ceskych-zemich-na-prikladu-casopisu-i-Pax-i.html](http://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Liturgicke-hnuti-v-ceskych-zemich-na-prikladu-casopisu-i-Pax-i.html)

1.4 Spiritualita Řehole

Benediktova řehole obsahuje 73 kapitol. Pojednává o různých aspektech klášterního života. Jsou v ní shrnuty jednoduché a praktické pokyny jak správně žít. Bylo důležité předčítat ji každý den. Pouze tímto způsobem se mohla vrýt řeholníkovi do paměti – a ten tak nesešel ze správné cesty.

Komunita podle Benediktovy řehole představuje Boží dům. Kostel či jednotlivec jsou také Božím domem, protože kde je nekonečná víra, tam je sídlo Krista. Opat v komunitě má důležitý úkol zastupovat zájmy Krista a vést členy komunity tak, aby Krista následovali. Opat si své postavení musí zasloužit. Musí prokázat, že Boží dům bude spravovat moudře a spravedlivě. Pro členy komunity musí být otcem, který umí naslouchat a, je-li třeba, i moudře rozhodovat.

Základy benediktinského života tvoří:

- 1) Modlitba - tvoří naprostý základ mnišství. Je spojena s vírou a čistotou srdce. Modlitbou se prokazuje úcta k Pánu.
- 2) Lectio divina - duchovní četba Písma svatého, dělí se na tři stupně – četba nahlas, rozjímání nad textem a meditace.
- 3) Práce – kdo nepracuje, není schopen se modlit. Je to lék na duchovní lenost. Důležité heslo, kterým se benediktini řídí a respektují jej, je: „*ora et labora*“ – „*modli se a pracuj*.“ Práce a modlitba jsou jako kolejnice, které se nikdy nesejdou, ale současně jedna bez druhé nejsou ničím. Prací se oslavuje a chválí stvořitel.
- 4) Pohostinnost – tato duchovní činnost je velice cenná. Přijmout hosta je stejné jako přijmout anděla. Benedikt se snažil, aby mniši přijímali hosty, dělili se s nimi o jídlo a o vše, co mají.
- 5) Pax benedicta – klášter je místo pokoje v nepokojném světě. Pokoj musí vycházet ze srdce a je dílem spravedlnosti. Bratři jsou tvůrci pokoje v sobě samém.

Postoje, které Benedikt nazývá duchovním uměním, si musí osvojit každý mnich, protože jsou nezbytné pro mnišský život.

Nejdůležitějšími postoji jsou:

1) Naslouchání - tímto slovem začíná Benediktova řehole. Naslouchání tvoří podstatu člověka, je to základ duchovního života. Bez naslouchání nelze slyšet boží hlas. Člověk musí mít otevřené srdce a čistou duši, jen tak je možné setkat se s Bohem.

2) Poslušnost - cestou poslušnosti je možné dojít k Bohu. Bratři musí poslušně naslouchat opatovi a také sobě navzájem. Naslouchat a konat to, co je potřebné.

3) Mlčení – skrze mlčení vede cesta do vlastního nitra. Mlčet se musí ve správný čas, ale nesmí to být nežádoucí mlčení z hněvu, urážky apod.

4) Pokora – je to cesta ve stopách Krista a nekonečná láska v srdci. Člověk k pokoře musí dozrát. Benedikt dělí pokoru na dvanáct stupňů.¹⁶

Pokora značí mystickou cestu ke splynutí s Bohem. 12 apoštolů, 12 kmenů Izraele, 12 stupňů lidské zralosti k pokoře.

1. - 3. stupeň tvoří vztah k Bohu, k sobě a k druhým lidem. Člověk bez vztahu postrádá smysl života. Nejdůležitější je vztah k sobě samému. Skrze své srdce najdeme Boha a skrze druhé lidi nasloucháme božímu sdělení.

4. - 6. učí člověka ovládat své emoce, myšlenky a pocity. Také učí, jak přijmout svoji průměrnost. Život se změní jen člověku, který neočekává zázrak a smíří se s obyčejným životem. Emoce a myšlenky nás nesmí ovládat, jen tak je možné cítit boží přítomnost.

7. - 9. je setkání s vlastním stínem, přijmutí reality a uznání vnitřní pravdy. Tyto 3 stupně nás naučí, že jsme si všichni rovni. Zřekneme-li se sebeprosazování před druhými lidmi, vznikne prostor pro setkání s Bohem.

10. - 12. říká, že pokora musí být ve smíchu, hlase i v držení těla. Naše viditelné projevy těla a zvuky vyjadřují naši pokoru. Poslední tři stupně vyjadřují, zdali jsme připraveni vystoupit do nebe.

¹⁶ KOUPIL, O. Benedikt z Nursie, ed. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998, s. XL. ISBN 80-238-2676-x.

„Vystupujeme k Bohu, když sestupujeme do svého lidství. To je cesta svobody, to je cesta lásky a pokory, cesta mírnosti a milosrdenství, to je Ježíšova cesta také pro nás.“¹⁷

5) Discretio – pomáhá Opatovi ve správném rozhodování. Tento postoj zkoumá situace za pomoci prostoru a času. Bere ohled na jednotlivce a jeho možnosti sil. Discretio je základ všech ctností.

6) Radost – osvobozuje ducha. Radostí bratři prokazují vděčnost Bohu za skutky, které činí. Bratři nesmí propadat zármutku.

7) Láska - je začátek i cíl. Láska k Bohu, k opatovi, k bratřím i k nepříteli. Taktéž znamená lásku Boha k lidem.

Řehole nepopisuje pouze tyto ctnosti, postoje a základy pro život v Božím domě. Předepisuje také odívání mnichů, které je jednoduché a prosté. Černý hábit, černý škapulíř (s možností kolárku), modrý odznak se zlatým nápisem PAX na kříži.¹⁸

Nápis „*pax*“ je symbolický pro benediktinské kláštery. V překladu znamená „pokoje“. Jde tedy o vytrvalé hledání pokoje, nikoli o bezstarostné žití.¹⁹

1.5 Struktura řádu

Benediktinské kláštery bývaly osídleny samostatnými duchovními rodinami. Na konci 19. století se ustálila forma hierarchie benediktinů a přetrvává dodnes. Nejnižší správní jednotkou jsou konventy. To jsou samostatné benediktinské domy, přilehlé ke klášterům. Sídlí v nich komunity složené obvykle z řádových kněží a laických bratrů. Opatství je nezávislý klášter, kde v čele stojí opat. Pokud klášter nemá svého opata, spravuje jej převor či

¹⁷ GRÜN, A. *Svatý Benedikt z Nursie: učitel duchovního života*. Praha: Vyšehrad, 2004, s. 47-64. ISBN 80-7021-695-6.

¹⁸ KOUPIL, O. *Benedikt z Nursie*, ed. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998, s. XXXIII-XLIX. ISBN 80-238-2676-x.

¹⁹ Tamtéž, s. 86.

administrátor. Převorství je menší klášter závislý na mateřském klášteře. Proboštství je větší klášter a je také závislý na mateřském klášteře. Opatství, převorství i proboštství se na základě vzájemných vztahů či společného území sdružují a vytvářejí kongregaci, v jejímž čele stojí předseda. Kongregace jsou podřízené konfederaci. Opat – *primas* - stojí v čele konfederace a také je opatem v římské koleji. Na této pozici může zůstat až osm let a po uplynulé době může být zvolen ještě na další čtyři roky a poté další čtyři roky. Na volbách se podílejí předsedové kongregací, opati, administrátoři a prokurátoři klášterů. *Primas* je hlavní zprostředkovatel styku mezi kláštery a kongregacemi. Jeho úkolem je zastupovat řád a dbát na jeho chod. Předkládá také požadavky od klášterů a kongregací Svatému stolci. Na konci 20. století tvořilo benediktinskou konfederaci 21 kongregací.²⁰

1.6 Kultura, umění a vzdělávání

Zásluhou benediktinského školství a opisování rukopisů ve skriptoriích se dochovaly poznatky o antické kultuře a dalších důležitých křesťanských událostech. Benediktini měli povinnost zakládat klášterní školy. Některé prameny ukazují, že roku 1306 byl zřízen první vzdělávací systém, který pečoval o vzdělávání. V benediktinských kláštorech se vyučovalo na podkladech systému „*septem artes liberales*“ (vzdělávací program středověkého školství, byl používán přibližně do dvanáctého století s výukou trivium i quadrivium). Trivium tvořila dialektika, rétorika a gramatika. Quadrivium sloužilo k výuce geografie, hudby, astronomie a aritmetiky. Jako pomůcky k těmto výukám sloužily rukopisy, které byly spjaty s náboženskou výchovou. Nejvíce rukopisů obsahuje knihovna v Rajhradu, která čítá více než 60 000 svazků, tedy necelých tisíc rukopisů a více než sto prvotisků. Kvůli jejímu ohrožení v padesátých letech knihovnu převzala knihovna brněnská a vše zachránila. Bohužel velkolepý rukopis bible s názvem „*Codex Gigas*“ se nepodařilo zachránit a od roku 1648 jej vlastní Švédsko jako svoji válečnou kořist.²¹

²⁰BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 11-13. ISBN 9788072770878.

²¹Foltýn, D. *Pronikání benediktinů do Čech a střední Evropy*. Foltýn D. *Dějiny a současnost* 36/10 (2014), s. 14-17.

Legenda praví, že výše zmíněný rukopis napsal během jediné noci v útrokách kláštera hříšný mnich Heřman, do kterého se vtělil ďábel. Kvůli ilustraci ďábla samotného se badatelé drží názoru, že malý ďábel zobrazuje lidský výsledek hříšného mnicha. Mnich chtěl sepsáním knihy odčinit hříšný skutek a zajistit slávu pro klášter. Kniha vznikla v benediktinském klášteře v Podlažicích, pravděpodobně ve 13. století. Šlo o největší rukopis světa, co se týče váhy a rozměrů. Místo papírů se psalo na oslí kůže. Tento Kodex je zahalen řadou tajemství. Kniha všech knih je psaná nezvyklou formou s iluminacemi, malbami, má několik set stran, proto lze usoudit, že se jednalo o společné a dlouho vznikající dílo. Obsahuje texty a obrazy z Nového i Starého zákona a také Kosmovu kroniku. Ať vznikla kniha jakkoliv, jedná se o nesmírný poklad z hlediska obecné kultury středověku, za který se děkuje benediktinům. Vyobrazuje texty z etymologie, zpovědnické texty, hodnocení hříchů a popis lidského těla. Podepisovali se zde také významní hosté kláštera. Dodnes se usiluje o vydání knihy ze Švédska, avšak zatím marně.²²

Výuka ve školách probíhala v latinském jazyce. Latina se předříkávala, žáci si ji zapisovali a učili se ji nazpaměť. Latinské knihy museli žáci na konci roku odříkávat celé, poté mohli postoupit do vyššího ročníku. Většina škol pozastavila svoji činnost v období husitských válek. Problémy spojené s těmito válkami přetrvávaly až do 17. století. Broumovskému klášteru se podařilo zásluhou opata Benna Falkova obnovit školu a v roce 1624 také gymnázium. Byly zde čtyři třídy pro teology, mnichy a katolíky. Pod dohledem prefekta se vyučovala matematika, fyzika a přírodověda. Postupem času se přidávaly předměty gramatika, syntax, poetika, rétorika, latinská mluvnice, základy básnického umění, řeč, dějepis, zeměpis, divadlo, hudební představy, herectví a hra na hudební nástroj. Svůj umělecký um mniši předváděli na náměstích či v divadelních sálech. Válečná léta ušetřila broumovské gymnázium, které působilo jako Státní vyšší škola. Po válce se gymnázium přestěhovalo do jiných prostor a jako většina klášterů se i klášter Broumov stal pouhým konferenčním sálem, kancelářskou budovou či kavárnou. Nicméně v tomto klášteře bylo vychováno nejvíce osobností (Josef Tichatschek, August Kral, Alois Jirásek).²³

²² Ďáblova bible [online], 2016 [cit. 2016-02-23]. Dostupný z [www:](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123289281-dablova-bible/307295350260004/titulky)
<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123289281-dablova-bible/307295350260004/titulky>

²³ Klášterní gymnázium, [online], 2016 [cit. 2016-02-24]. Dostupný z [www:](http://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium)
<http://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium>

Benediktini také věnovali zvláštní pozornost hudbě. Papež Řehoř Veliký sesbíral a uspořádal mnišské zpěvy a vydal je jako celek. Tak vznikl Gregoriánský chorál. Velká ztráta pro hudebně-umělecké dědictví se odehrála v době nástupu komunistů. Komunisté zničili klavír, na který se v klášteře učil hrát skladatel Leoš Janáček, žák břevnovské klášterní hudební školy a ministrant. Benediktinské kláštery byly vzdělávacími centry vědy a kultury v mnoha oblastech.²⁴

1.7 Přínos pro dějiny Evropy

Mnišství na počátku středověkého křesťanství zaznamenalo vzestup. Život mnichů se neodehrával pouze za klášterními zdmi, z tohoto důvodu měl vliv na celou společnost. Z benediktinských řad vzešli diplomaté vybaveni jazykovými schopnostmi. Působili jako ranhojiči, lékaři, rádci a vychovatelé panovníků. Někteří z nich se stali biskupy, papeži či kardinály. Benediktini byli významnými misionáři, šířiteli víry, vzdělanosti a umění. Každý mnich musel provozovat umění či nějaké řemeslo, které bylo uplatněno při budování klášterů.

Svatý Benedikt je označován za evropského patrona v oblasti křesťanské benediktinské víry. Pro evropské dějiny sehrála Benediktova řehole důležitou roli. Byla základem pro další rozvoj řeholních komunit. Pravidla, která obsahuje, jsou jednoduchá a promyšlená. Jak se ukázalo, jsou velice dobře přizpůsobitelná geografickým a dobovým změnám.²⁵ Společně s výtvarnou kvalitou, kterou nelze popřít, dbali benediktini na uměleckou estetiku i kvalitu výtvarných děl. Toto dokazují malby a výzdoby v kláštorech i kostelech. Jen s obtížemi by mohly vzniknout humanismus s renesancí bez přispění tohoto řádu. Benediktini byli velmi oceňováni pro své technologické znalosti. Například dokázali

²⁴ Modli se a pracuj [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034)

²⁵ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 17. ISBN 9788072770878.

těžít důlní sůl z hloubky novými způsoby. Právě kláštery sloužily jako transfery technologických vědomostí.²⁶

2. Příchod benediktinů a benediktinek do Čech

První ženský benediktinský klášter v Čechách založila Přemyslovna Mlada, sestra Boleslava II. V roce 967 odešla do Říma vyžádat si u papeže zřízení biskupství v Praze. Její mise byla úspěšná, obohacená o opatskou berlu. Podmínkou za to, že obdržela berlu, bylo, že se musela stát abatyší. V roce 973 slib splnila.²⁷

Klášter se mohl pochlubit dlouhou historií. Zrušen byl až dekretem Josefa II. roku 1782. Význam kláštera byl spatřován v tom, že sestry zde vzdělávaly jiné mladé ženy přímo, překládaly Svaté písmo z latinských textů do češtiny a vkládaly do něj české poznámky. Zaslouhou mnišek vznikaly komentáře Svatého písma v českém jazyce.²⁸

První mužský klášter v našich zemích byl založený o 20 let dříve, tedy v roce 993, a založili jej v Břevnově Přemyslovec Boleslav II. a Vojtěch z rodu Slavníkovců. Svatý Vojtěch se snažil o reformy prosazováním zásad křesťanství. Jeho záměrem bylo sjednotit křesťanství v celé Evropě. Z počátku se setkával s odporem knížat a velmožů, tudíž v roce 988 odešel do Říma, kde vstoupil do benediktinského kláštera. Později se na žádost Boleslava II. vrátil zpět do Čech společně s dvanácti bratry benediktiny. V roce 993 Boleslav II. pomohl Vojtěchovi zřídit benediktinské opatství Břevnov. V současné době je známé jako benediktinské

²⁶ Modli se a pracuj [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z www: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034>

²⁷ JEŽKOVÁ, A. *Tichá srdce: kláštery a jejich lidé*. Praha: Práh, 2013, s. 21. ISBN 978-80-7252-436-5.

²⁸ *Svatý Benedikt*. Praha: Scriptum, 1992, s. 110-114. ISBN 80-900355-9-8.

arciopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Praze – Břevnově. Svátý Vojtěch, druhý pražský biskup, se zasloužil o konkrétní prosazení benediktinského řádu.²⁹

2.1 Další šíření

Benediktinské kláštery se objevují na různých místech v Čechách i na Moravě. Západní Čechy se mohou chlubit nejkrásnější klášterní stavbou v Kladrubech. Střední Čechy mají klášter Sázava. Ten byl založen okolo roku 1040 stejně tak jako jiné kláštery za nejistých legendárních okolností svatým Prokopem.³⁰ Další šíření benediktinů směřovalo na Moravu. Zde je postaven jižním směrem od Brna klášter Rajhrad. U města Olomouc je postaveno opatství Hradiště.

V polovině 13. století Broumovsko obsadili benediktini ze Staré Boleslavi. Začali postupně kolonizovat celou okolní oblast, zakládali zde vesnice i celá města. Později sem přišli také kolonisté ze Slezska a Německa, a to byl důvod, proč bylo Broumovsko bráno od středověku jako německé. Na počátku 15. století byl vysídlen klášter Břevnov. Mniši se přestěhovali do klášterního hradu v Broumově a tím vzniklo spojení opatství břevnovsko-broumovské.³¹

Benediktini mohli výrazně těžit z podpory Karla IV. Byl to on, kdo založil nejméně tři benediktinské kláštery. V pražském předměstí Podskalí dal za úkol roku 1347 biskupovi Arnoštovi z Pardubic, aby zřídil klášter pro benediktiny, kteří by svoji liturgii praktikovali ve slovanském jazyce, avšak dle římského ritu. Klášterní kostel byl vysvěcen roku 1372 a podle evangelia, jež bylo ten den čtené, pro něho zdomácněl název Emauzy. Právě odsud byly

²⁹ VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. Navštivte--, s. 6-9. ISBN 80-7033-876-8.

³⁰ ZESCHICK, J. *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*. Praha: Benediktinské arciopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2007, s. 17-19.

³¹ Tamtéž, s. 20-24.

v souladu s Karlovou východní politikou založeny kláštery v Olešnici ve Slezsku (1380) a v Krakově (1390).

Roku 1355 Karel IV. založil také klášter svatého Ambrože v Praze, ten měl za úkol pro změnu pěstovat ambroziánskou (milánskou) liturgii. Ve své době se jednalo o nejbohatší benediktinský klášter u nás, protože jej Karel IV. štědře podporoval. Tomuto klášteru povolil papež jeho liturgii pouze uvnitř klášterních zdí, stejně tomu bylo v případě Emauz.³²

Benediktinské kláštery zažily období rozkvětu, ale také období těžkých zkoušek. Kontinuální výstavbě klášterů a jejich zakořeňování v zemi učinily konec roky 1420 a 1421, tedy období husitských válek. Husitům se podařilo zničit takřka všechny kláštery, opatství i proboštví, přičemž zanikly také bohaté klášterní knihovny a archivy. Zhruba polovina opatství již nebyla po husitských válkách znovu obnovena. Kláštery, jimž se podařilo zotavit, se musely smířit se ztrátami mnoha venkovských statků. Došlo ke zrušení opatství svatého Ambrože v Praze, svatého Ducha v Praze, opatství Panny Marie v Postoloprtech, opatství sv. Vavřince v Opatovicích nad Labem, opatství Panny Marie v Podlažicích a také opatství sv. Petra a Pavla ve Vilémově.³³

Osvícenské reformy Josefa II. byly pro některé kláštery doslova zkázou. Zrušeny byly především kláštery mnišek. Benediktini, díky své iniciativě v duchovní správě, farnostech a školství, tyto reformy ustáli. Požáry sice poškodily některé kláštery včetně knihoven a vzdělávacích zařízení, avšak to byla pro benediktiny příležitost vytvořit novou výzdobu a školy sloučit s kláštery. V těchto školách studovalo mnoho významných osobností. Například Arnošt z Pardubic, první pražský arcibiskup, nebo první královehradecký biskup a další z pražských arcibiskupů benediktinů Matouš Sobek z Bílenberka.³⁴

³² ZESCHICK, J. *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*. Praha: Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2007, s. 23-25.

³³ Tamtéž, s. 26.

³⁴ Zasvěcení [online] 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490_zasveceni/209562213000005-benediktini/](http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490_zasveceni/209562213000005-benediktini/)

V roce 1939 došlo k rozdělení břevnovsko-broumovského kláštera na dvě samostatná opatství. Broumov spravoval opat Dominik a Břevnov opat Anastáz Opasek. V roce 1941 byly zrušeny Emauzy, které bylo možné po válce opět obnovit.³⁵ V roce 1949 byl opat Anastáz Opasek zatčen a odsouzen na doživotí. Po dvanáctiletém věznění byl propuštěn. Od roku 1960 pracoval ve skladech jako dělník a později odešel do exilu. Útočiště našel až u německých bratrů z Broumova, v klášteře Rohr. V Bavorsku nechal založit Opus bonum, tedy laické křesťanství sdružující exilanty různých směrů. Do Čech se vrátil až v roce 1990. To mu bylo už téměř 80 let. Za pomoci bratrů z Rakouska a Německa obnovil klášter v Břevnově. Byl jedním z nejvýznamnějších představitelů české katolické církve působících na konci 20. století. Břevnovský klášter byl následně papežem Janem Pavlem II. povýšen na arcioopatství.³⁶ V roce 1999 Jan Anastáz Opasek, benediktinský mnich, básník, kněz, teolog, opat i arcioopat, zemřel. Byl mu udělen řád Tomáše Garrigua Masaryka a také řád za zásluhy v boji proti nacismu.

2.2 Současný stav benediktinů

Ve Valdštejnské jízdárně a v Galerii Klementinum byla na přelomu roku 2014/2015 připravena velká mezinárodní výstava nazývajícím se „Otevři zahradu rajskou - aneb benediktini v srdci Evropy 800-1300“. Tuto výstavu připomínající pět set let působení benediktinů na českém území připravila pražská Národní galerie za pomoci Národní knihovny České republiky a Pražským hradem u sv. Víta v Praze. Téměř 300 exponátů mapujících život benediktinského řádu na území střední Evropy zde bylo instalováno v podobě knižních maleb, zlata, řemeslného umění, soch i jiných architektonických skvostů a bylo zapůjčeno z celé Evropy. Největším lákadlem byl Vyšehradský kodex, tedy rukopis z doby románské, který iluminovali břevnovští benediktini ve skriptoriích. Celá výstava se prolínala s artefakty spojenými s prvním klášterem benediktinek v Čechách.³⁷

³⁵ ZESCHICK, J. *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*. Praha: Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2007, s. 37.

³⁶ Zasvěcení [online] 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490_zasveceni/209562213000005-benediktini/](http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490_zasveceni/209562213000005-benediktini/)

³⁷ Výstava připomene půl tisíciletí působení benediktinu v Čechách [online] 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupný z [www: http://www.kultura21.cz/historie/8195-vystava-pripomene-pul-tisicileti-pusobeni-benediktinu-v-cechach](http://www.kultura21.cz/historie/8195-vystava-pripomene-pul-tisicileti-pusobeni-benediktinu-v-cechach)

3. Klášterní život

3.1 Vstupní rituál

Podmínky vstupu do kláštera jsou specifické. Uchazeč vstupuje nejdříve jako host a dále je vstupním kandidátem. V okamžiku, kdy uchazeč přijme řeholní roucho a řeholní jméno, musí být podroben ročnímu noviciátu. Následně skládá slib časný, na dobu jednoho roku. Slib musí obnovovat třikrát po dobu tří let skrze mnišské sliby. Následně vyřkne slib věčný, čili slib slavný (*professio sollemnis*) před celou komunitou (kapitulou, radou mnichů). Slibuje svoji věrnost, stálost a dodržování poslušnosti. Také slibuje, že zůstane v řádu po celý svůj život. Benediktinský řád je zvláštní tím, že mnich neskládá slib jen dané komunitě, ale také klášteru, ve kterém bude nadále žít.³⁸

Noviciáti jsou vedeni k poslušnosti a dodržování řeholních pravidel. Je nutné neustále připomínat, že neexistuje dokonalost. K duchovnímu spojení s Bohem se musí přistupovat pomalu a trpělivě. K Bohu vede dlouhá cesta a noví členové postupně zjišťují, zda-li je pro ně řeholní život opravdové poslání.

Začne-li mnich pochybovat o správnosti svého rozhodnutí, předčítá si neustále dokola Řeholi. V té je psáno, že po rozhodnutí o vstupu do kláštera musí žít společně v komunitě svých bratrů v klášteře, kterému složil slib věrnosti. Pokud jednou kandidát cítil své životní poslání sloužit Bohu a byl povolán do kláštera, musí se snažit své poslání naplnit.³⁹

³⁸ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 3-30. ISBN 9788072770878.

³⁹ Vstup do společenství, [online], 2016 [cit. 2016-02-25]. Dostupný z www: <http://www.benediktini.cz/vstup-do-spolecenstvi.html>

3.2 Důvod vstupu do řádu

Jaký je důvod, proč se člověk rozhodne pro tento druh života? Kdy se zrodí prvotní myšlenka na to stát se mnichem? Jsou základy dány již v dětství, či k rozhodnutí dochází postupem času? Odpovědi na tyto otázky nám může poskytnout literatura, kde se nachází několik výpovědí osob, které vstoupily do řádu.

Opat Christopher Jamison – Británie - opatství Worth

Opat Jamison ve své knize popisuje, že jako malý byl rodiči zapsán do katolické školy. Benediktinští mniši mu byli výbornými učiteli a dostalo se mu od nich nejlepšího vzdělání. Obdivoval nejen jejich práci, ale také přístup, s jakým pečují o druhé. Po přestupu na univerzitu měl téměř jasnou představu, jak se bude ubírat jeho pozdější život. Ačkoli mohl mít slibnou kariéru v otcově firmě, věděl, že by ztratil své vnitřní hodnoty, které si uvědomoval díky meditacím a rozjímání. Poslední pochyby, zda-li jeho rozhodnutí bylo správné, rozptýlil článek z Evangelia podle Matouše a závěrečná Ježíšova slova: „*Kdo nalezne svůj život, ztratí jej; kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.*“⁴⁰

Anselm Grün (nar. 1945) - Německo - opatství Munsterswarzach

Pocházel ze silně věřící rodiny. Již jako malý společně s pěti sourozenci chodil ministrovat k faráři do kostela, vedle kterého bydlel. Zde se zrodila jeho láska k liturgii. V deseti letech řekl otci, že by se chtěl stát knězem. Otec respektoval toto rozhodnutí a poslal jej studovat do opatství Munsterschwarzach. Život na internátě nebyl příliš jednoduchý, neboť se mu stýskalo po rodině. Ještě před maturitou nenabyl jistotu, zdali opravdu chce klášterní život. Byl to jeho strýc, který jej přesvědčil, že se rozhoduje správně. Kolem roku 1960 nastoupil do noviciátu.⁴¹

⁴⁰ JAMISON, Ch. *Hledání svatyně: klášterní moudrost jako návod pro všední život*. Přeložil GORČÁK, J. Praha: Argo, 2016, s. 14. ISBN 978-80-257-1766-0.

⁴¹ GRÜN, A. *Zastavení mého života: čím žiji a co se mě dotýká*. Praha: Portál, 2014, s. 9-14. ISBN 978-80-262-0707-8.

S. Anežka Najmanová OSB (nar. 1967) – Praha - opatství Venio

V době vysokoškolského studia technického v Brně chodila sestra Anežka na besedy se sestrami františkánkami. Přístup těchto sester k životu a také jejich přátelské chování ji velice oslovily. Lehce uvažovala o řeholním životě. Klášter jí však nepřipadal jako vhodné místo, kde by pracovala a žila po celý zbytek života. Až po setkání s otcem Prokopem Siostrzonkem, který v místní farnosti sloužil mše svaté, ji zaujalo jeho nadšení pro řeholní život. Setkání se událo před listopadovou revolucí, Anežka ještě netušila, že je otec benediktin. Zjistila to až tehdy, když musel odjet do Prahy a převzít břevnovský klášter a úkoly s tím spojené. V tu chvíli si uvědomila, že se chce o benediktinech dozvědět více. Kolem roku 1985 se Anežka zajímala, zda jsou v Čechách benediktinky. Debaty, které vedla s otcem Prokopem, ji bohužel přivedly k zjištění, že již několik desítek let v Čechách benediktinky nejsou a asi ani nebudou. Nevzdávala se. Čím více zjišťovala, tím více věděla, že chce být benediktinkou. Uvědomovala si, že pokud bude muset odejít do zahraničí, ztratí přátele a jistě zpřetrhá mnoho vazeb se světem.

Když v Polsku vstoupila do kláštera, opravdu se jí kontakty se světem omezily. Ale ani po desetiletém působení v Polsku neztratila své blízké a povědomí o světě za klášterními zdmi jí zůstalo. Jak sama říká, udělala si pouze odstup od toho, co není příliš důležité. A to, co je hodnotné a dobré, zůstane i po odloučení a ukáže se jako hodnotnější i hlubší.⁴²

doc. RNDr. et ThDr. František Schacherl (1872-1940) – Emauzy - klášter Na Slovanech

Nevyrůstal ve věřící rodině, ale otec jej učil dobrosrdečnosti a umění vcítit se do druhého člověka a soucítit s ním. Schacherlův otec si našel družku až v 54 letech, není tedy divu, že spolu měli pouze jednoho potomka. Schacherl zůstal jedináčkem. Otec měl o jediného syna neustálý strach a přílišná péče způsobila, že se František stranil vrstevníků a raději se věnoval knihám. Po smrti otce se s matkou přestěhovali do Prahy a na doporučení strýce začal Schacherl studovat obchodní akademii. Brzy poznal, že to nebyla správná volba.

⁴² Modli se a pracuj [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034)

Počítání úroků, hlídání peněz a všechn ten shon nebylo to, co by jej naplňovalo. Nelíbily se mu ani mravy spolužáků, tak si našel útěchu ve středověkém romantismu. Svůj volný čas začal trávit navštěvováním historických památek. Cit, který si vypěstoval, jej dovedl ke katolické církvi. V šestnácti letech se stal silně věřícím. Pravidelně navštěvoval mše v emauzském klášteře a na podzim v roce 1905 vstoupil do kláštera.⁴³

3. 2. 1. Emauzská řehole

V klášteře v Emauzích vládl tvrdý řeholní režim, který se musel nekompromisně dodržovat. Vstávalo se ve 3:30 a ihned poté se začali mniši modlit, modlili se až do 5:30. Pak nastala půlhodinová mše a dále čtvrt hodinové díkyvdání, snídaně a úklid cely a další půlhodina rozjímání. Poté začalo zvonit k první části modlitby, „*primě*“, v kostele, ta trvá půl hodiny, tedy až do 7:45. V pondělí a v pátek se ještě přidával „*schuldkapitel*“, což znamená zpovídání se z přestupků nedodržení řehole. V kapitule se musel mnich postavit na kámen a kajícně se přiznat ke svým přestupkům. Kněz mu pak dával pokárání a klečící kající se přijímal pokání. Schacherl sám přiznává, že měl občas problémy s dodržováním přísného režimu. Například mluvil na chodbě a nenasadil si kapuci (rozmlouvat se smělo polohlasně pouze u okna), zpíval falešně, usnul v chóru při rozjímání, rozbil džbán, zlomil jehlu, roztrhl šaty nebo zbytečně pokreslil papír. Jako trest za svá provinění musel klečel před stolem představeného při obědě. Pokud představený usoudil, že hanba je větší, pak musel viník vkleče jíst polévku. Účelem tohoto trestu bylo zlomit v člověku hrdost a zbytky sebevědomí. Podle Schacherla v klášteře nepotřebují sebevědomé a vyspělé muže, ale přerostlé děti, které pokorně poslouchají veškeré příkazy. Klášter slouží k výchově nesamostatných lidí. V sobotu se museli mniši zpovídat druh druhu vkleče na klekátku ve svých celách. Jednou týdně se cvičil chorál a pak následovala v 18:40 večeře, u které se četla část řehole. V 19:40 již zvonilo k večerní modlitbě a spát se chodilo ve 20:30. Tvrdý režim se musel dodržovat i na venkovní procházce v pondělí a ve čtvrtek mimo zdi kláštera. Nesmělo se nic jíst, jít se mohlo jen tam, kam dovolili představení. Žádný z mnichů nesměl mít u sebe peníze. Pokud psali mniši domů rodinám dopisy, museli je odevzdávat otevřené, aby si je kněz mohl přečíst a následně schválit jejich odeslání.

⁴³ SCHACHERL, F. *Patnáct let v klášteře*. Brno: Dědictví Havlíčkovo, 1924, s. 5-33.

Navzdory tomuto tvrdému režimu byl v klášteře Schacherl spokojený, ale sám připustil, že si není jist, zda-li jej bude tento život naplňovat také o deset let později. V klášteře žil po dobu patnácti let, poté jej opustil.⁴⁴

Uvedené výpovědi členů benediktinského řádu mají téměř totožné základy. Prvním impulsem je výchova, druhým setkání s mnichem. Stejně jako svatý Benedikt byli také výše zmínění řeholníci vedeni od raného dětství k silné víře v Boha. Lze tedy říci, že základní podnět pochází od rodičů. Všichni taktéž pocítili svoji odlišnost od vrstevníků a své nutkání žít jinak. Díky setkání s benediktinskými mnichy a údivu nad jejich prací, laskavostí a obětavostí již věděli, kterým směrem se bude jejich život ubírat. Opat Jamison na otázku, proč se stal mnichem, odpovídá: „*Do kláštera jsem vstupoval v domnění, že jako mnich bych mohl spasit svět, avšak zůstal jsem, protože se klášter stal místem, kde jsem objevil svou touhu být spasen.*“⁴⁵

Věkovou hranici, kdy toto rozhodnutí přichází, nelze určit. Zpravidla to bývá při studiích na vysoké škole, když člověk přemýšlí nad dalším vývojem svého života. Christopher Jamison, František Schacherl a také Anežka Najmanová dospěli k rozhodnutí na univerzitě. Výjimkou je Anselm Grün, který již v 10 letech věděl, že se chce stát knězem, a nikdy o správnosti svého rozhodnutí nepochyboval. Na straně druhé František Schacherl začal pochybovat o svém rozhodnutí a poté vystoupil z řádu. To, co jej naplňovalo, se změnilo v přítěž. Ačkoliv návrat do běžného života s sebou nesl mnohá úskalí, našel František nový smysl života, který mu zajistila rodina nová, nikoli ta řeholní.

⁴⁴ SCHACHERL, F. *Patnáct let v klášteře*. Brno: Dědictví Havlíčkovo, 1924, s. 5-123.

⁴⁵ JAMISON, Ch. *Hledání svatyně: klášterní moudrost jako návod pro všední život*. Přeložil GORČÁK, J. Praha: Argo, 2016, s. 13. ISBN 978-80-257-1766-0.

3.3 Pracovní náplň Benediktinů dříve a dnes

Pokud bychom chtěli porovnávat život Benediktinů dříve a nyní, dojdeme k závěru, že pravidla psaná v Řeholi zůstala stejná a bratři je nekompromisně dodržují. Zmíněné heslo „Ora et labora“ je tedy stále aktuální. Největší změna, kterou Benediktini prošli, je zaznamenána v hospodaření v kláštorech. Svatý Benedikt vedl své bratry k tomu, aby byli živi pouze z plodin, které si vypěstují, či z peněz, které utrží za vyrobené výrobky.

V současné době, následkem ekonomického vývoje, jsou benediktinští mniši nuceni žít jinak. Výroba či pěstitelství již nejsou pouze uvnitř kláštera. Samozřejmě záleží na individualitě každého opatství. Například opatství Munsterschwarzach je vlastníkem dvaceti firem zaměřených na zemědělství, zlatnictví, zednictví, krejčovství, pekařství, řeznictví, tiskařství s vydavatelstvím apod. Zaměstnává 280 pracovníků. Ačkoli je velikým zaměstnavatelem, stále se drží určitých pravidel, která regulují získané finance. Anselm Grün to nazývá tři hlavní sloupy, na kterých je vše založeno.

1. Spořivost – ponechat si jen nejnútnejší prostředky
2. Produkce – výroba a prodej
3. Finanční projekty – účty v bankách jsou neustále kontrolovány, aby správce účtů věděl, kolik peněz je třeba na mzdy zaměstnancům, na faktury apod.

Přebytečné peníze, které se nevyužijí, jsou investovány do školy, kterou opatství také vlastní. Do školy dochází 980 žáků a žákyní. Žáci platí měsíční poplatek 35 euro. Od státu dostává klášter dotaci pouze 75-80 %. Z tohoto důvodu vzniká deficit, který musí být dorovnávan ze zisků z firem.⁴⁶

Také v břevnovském klášteře se život do jisté míry změnil, ale není tomu tak jako ve výše zmíněném opatství Munsterschwarzach. Stále zde dodržují vyvážené rozdělení mezi modlitbou a prací. Čas modliteb je téměř stejný jako v ostatních kláštorech. Bratři mají své úkoly, které plní uvnitř kláštera - zahradnictví, knihovnictví apod. Ve volném čase můžou se

⁴⁶ GRÜN, A. *Zastavení mého života: čím žiji a co se mě dotýká*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0707-8, s. 45-52.

svolením představeného opouštět klášter. Někteří sledují televizi, nejraději pohádky, díky nimž se alespoň na chvíli vracejí do dětských let. Převor kláštera v Břevnově Petr Siostrzonek líčí, že život v klášteře není až tak odlišný od rodinného života. Například o Vánocích se sejdou u stolu všichni bratři, v současné době jich tam žije devět, a jedí tradiční večeři - řízek a salát. Nechybí jim prý ani vánoční cukroví.⁴⁷

Sestra Anežka Najmanová z benediktinské komunity Venio popisuje náplň běžného dne. Na Bílé Hoře začíná den v 6 hodin tzv. ranními chválami, při nichž se všechny sestry sejdou. Společně odcházejí na mši svatou do břevnovského kláštera, kde se slaví konventní mše svatá společně s benediktinskými bratry. Pak následuje snídaně, sestry, které pracují ve městě, odcházejí do svého zaměstnání. Některé sestry naopak pracují v klášteře a zajišťují jeho chod. Doma zůstávají také sestry v důchodovém věku. Večer se všechny sestry sejdou a v 18 hodin mají tzv. nešpory, čili večerní modlitby na Bílé Hoře. Dále následuje večerní společný program v komunitní atmosféře nebo nastane ticho, které je velmi důležité pro rozjímání sester. Celodenní práce v městském uspěchaném provozu je velice vyčerpávající, je nutné načerpat novou sílu v podobě klidu osobní modlitbou nebo čtením.⁴⁸

3.4 Jak chápe mnich běžný život

Christopher Jamison se své knize *Hledání svatyně* zamýšlí nad současným způsobem života lidí. Moderní společnost žije ve stresu a nemá na nic čas. Sám Christopher se vyptává lidí, kteří si přicházejí do kláštera na několik dní odpočinout, proč přicházejí. Téměř všichni zatím odpověděli, že hledají svoji svatyni odpočinku, kde budou mít čas jen sami pro sebe. Jamison se dále ptá, proč nemají neustále čas, vždyť si sami zvolili život ve stresu. Každý

⁴⁷ Vsechnoparty [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z [www](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10090925908-vsechnoparty/210522161600001/obsah/99904-petr-prokop-siostrzonek):

⁴⁸ Modli se a pracuj [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z [www](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034):

máme možnost volby. Na tuto otázku většinou nikdo neodpoví, neboť nikdo z nich nedokáže tento fakt přijmout.

Proč lidé volí život ve stresu? Dle Jamisona je to kvůli konzumní společnosti. Firmy nám nabízejí neustále nové produkty, které dnešní doba vyžaduje. Naše touha po novém autě či domě nás nutí, abychom vydělávali neustále více peněz. Tím dochází k tomu, že musíme více pracovat a přestáváme myslet sami na sebe. Dobrovolně si volíme život v neustálém stresu. Každý člověk by si měl uvědomit hodnoty a vytvořit si svůj posvátný prostor.⁴⁹ Po jednom víkendovém pobytu v klášteře Worth jedna žena řekla: *„Začínám chápat, že vstup do svatyně neznamená jen jakousi pauzu v časovém kontinuu, ale příležitost k intenzivnímu naslouchání, kterou nám svým jedinečným způsobem zprostředkovávají ostatní lidé a okolní svět.“*⁵⁰

3.5 Návrat k běžnému životu

Schacherl byl v roce 1913 vysvěcen na kněze. Život ve víře a modlitbách jej naprosto uspokojoval. V roce 1920 dokončil doktorské studium a náhle byl postaven před otázku „*co dál.*“ Dokud studoval, měl cíl dokončit studium. Po dostudování přestal vidět cíl, za kterým by mohl jít. Neuměl si představit zbytek života v modlitbách a čekání na posmrtný život. K tomuto se přidaly pochyby o tomto způsobu života, o tom, zdali klášterní život není ve dvacátém století pouhý přežitek. Pochyby, které ho trápily, způsobily, že vystoupil z řádu. Jak popisuje, nebylo to jednoduché. Po patnácti letech řeholního života měl obavy z toho, co jej čeká a zda-li mu nebude chybět život v klášteře. Ještě před tím, než oznámil převorovi svůj úmysl, požádal své příbuzné o pomoc s přípravou na další život. Převor se snažil Schacherla přemluvit, aby si své rozhodnutí rozmyslel, avšak marně.

⁴⁹ JAMISON, Ch. *Hledání svatyně: klášterní moudrost jako návod pro všední život*. Přeložil GORČÁK, J. Praha: Argo, 2016, s. 20-34. ISBN 978-80-257-1766-0.

⁵⁰ Tamtéž, s. 30.

Z řádu vystoupil 1. října v roce 1920. Ještě několik let poté, co opustil klášter, se v noci vzbouzel v domnění, že stále žije v klášteře. Později, když se oženil, pochopil, že jeho život má náhle jiný směr, že má pro koho žít a pracovat. Našel pravý smysl života a svého rozhodnutí opustit klášter nelitoval.⁵¹

Anselm Grun ve své knize popisuje, že 80 % mužů, kteří se rozhodnou pro klášterní život, odchází ještě před složením věčného slibu. Někteří zjistí, že to není cesta, kterou hledali, ale větší část mnichů odchází kvůli lásce k ženě.⁵²

4. Klášter Kladruby

Kladrubský klášter je bezpochyby jedna z nejkrásnějších staveb v západních Čechách. Je výjimečný nejen svým vzhledem, ale také bohatou historií.⁵³

Společně se Santiniho chrámem je znám jako perla gotického slohu. Jedná se o bývalé benediktinské opatství u kostela Nanebevzetí Panny Marie, svatého Wolfganga a svatého Benedikta. Klášter se nachází v Plzeňském kraji v okrese Tachov. Dnes je lákavým kulturním dědictvím pro návštěvníky, kteří se mohou v expozicích seznámit s historií benediktinů, opatským bytem, klášterním kostelem, lapidáriem soch, knihovnou, sezónními výstavami zámku i zimním refektářem.⁵⁴

⁵¹ SCHACHERL, F. *Patnáct let v klášteře*. Brno: Dědictví Havlíčkovo, 1924, s. 5-123.

⁵² GRÜN, A. *Zastavení mého života: čím žiji a co se mě dotýká*. Praha: Portál, 2014, s. 45-52. ISBN 978-80-262-0707-8.

⁵³ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 3.

⁵⁴ VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. Navštivte--, s. 128. ISBN 80-7033-876-8.

4.1 Historický vývoj

*„Dle pověsti zarazil sv. Wolfgang do země ulomenou větev
a prorokoval na tom místě vznik slavného kláštera.“⁵⁵*

O tom, kdy a kým byl založen kladrubský klášter, se dodnes pochybuje, neboť zakládací listina není dochována. Na konci minulého století bylo uváděno, že klášter založil Svatopluk I. v roce 1108. Původ této domněnky pochází z neúplného zápisu kronikáře, který zdokumentoval chronologicky panovníky.

*„...sedmnáctý panovník Svatopluk, syn
(a nyní asi omylem vynechal řádek a pokračoval)
Vratislava, zesnulý r. 1125, založil klášter Kladruby.“⁵⁶*

Proč kronikář vynechal zmíněný řádek, se dnes již nedozvíme, ale můžeme odvodit, že se měl týkat Vladislava I., ten byl synem Vratislava a zemřel v uvedeném roce 1125, nikoli Svatopluk.⁵⁷

Ve Zbraslavské kronice, která vznikla o něco později než kladrubský klášter, je psáno, že původně začal Vladislav I. stavět klášter ve Zbraslavi. Údajně měl jeden poustevník slyšet hlas Boží, který jej poslal za Vladislavem se vzkazem, že místo výstavby je určené jinému řádu. Vladislav prý poslechl a začal stavět v Kladrubech. Zdali je tato legenda psaná v kronice pravdivá, nelze říci, ale je pravděpodobné, že ke změně rozhodnutí přiměla Vladislava manželka Richenza. Kněžna navštěvovala své rodiče v Horní Falci na hradě Bergu a bývalo

⁵⁵ VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. Navštivte--, s. 128. ISBN 80-7033-876-8.

⁵⁶ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 13.

⁵⁷ Tamtéž, s. 13.

zvykem si cestou odpočinout a právě Kladruby byly vhodné místo k odpočinku. Toto mohlo být jednou z mnoha příčin, proč změnil Vladislav své rozhodnutí.⁵⁸

Historie kladrubského kláštera se datuje od roku 1115. Tehdy získal klášter od Vladislava I. peněžní dar. V roce 1117 povolal Vladislav I. mnichy z německého kláštera Zweifalten ve Švábsku, aby zde žili společně s českými mnichy a s opatem Bertholdem. Rozdílné mravy českých a německých řeholníků vyvrcholily odchodem německých mnichů zpět do Německa. V roce 1119 se mniši vrátili zpět i s vlastním opatem Wizimanem. O pět let později Wiziman zemřel, a tím nastaly další rozpory. Mniši znovu odešli. Vrátili se až v roce 1130 a již zůstali.⁵⁹ V roce 1125 zemřel kníže Vladislav I., byl pohřben v Kladrubech v kostele zasvěceného P. Marii. Ostatky byly přeneseny v roce 1728 do nově přestaveného chrámu.⁶⁰

Ve 13. století nastalo období, kdy narůstala nejen moc kladrubského kláštera, ale také jeho význam. Kladruby se staly místem několika diplomatických jednání.⁶¹ Například v roce 1219 se zde řešil spor o pravomoc krále Přemysla Otakara I. a církve. Spor byl ukončen kompromisem, tzv. *Kladrubským narovnáním*.⁶² Klášter byl několikrát štědře obdarován peněžitými dary. Přemysl Otakar I. také nařídil šlechtici Nekonovi odprodat klášteru svůj majetek. Tím se ke Kladrubům připojily obce Svinná, Vranov, Tisová, Trnová a další.⁶³ Majetek kláštera byl opravdu veliký, ačkoli byl v roce 1279 po bitvě na Moravském poli vypleněn, zůstal i nadále finančně nezávislý.⁶⁴

⁵⁸ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 3-12.

⁵⁹ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 87. ISBN 9788072770878.

⁶⁰ VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. Navštivte--, s. 128. ISBN 80-7033-876-8.

⁶¹ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 88. ISBN 9788072770878.

⁶² ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 31.

⁶³ Tamtéž, s. 31.

⁶⁴ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 88. ISBN 9788072770878.

Ve druhé polovině 14. století byl klášter jedním z nejbohatších českých klášterů. Měl tolik financí, že jej chtěl Václav IV. povýšit na biskupství, tím by byla oslabena moc pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna a arcibiskup by také přišel o část příjmů a majetku. Spory, které následně nastaly, měly dramatické následky. Král vyčkával se zřízením biskupství z úcty k opatu Rackovi, ale ten bohužel v roce 1393 náhle zemřel. Toho využil arcibiskup a poslal Jana z Pomuku, aby potvrdil volbu nového opata. Václav IV. se nesmírně rozzuřil a přikázal zatknout arcibiskupa i Jana z Pomuku. Spory skončily mučednickou smrtí sv. Jana Nepomuckého.⁶⁵

Následovaly husitské bouře. V roce 1421 Jan Žižka klášter nejdříve obléhal a poté dobyl. Řeholníci, kteří nestačili utéci, byli pobiti či upáleni. Jan Žižka si zde zbudoval opevněný tábor a dohled svěřil Petru Zmrzlíkovi ze Svojsína. Drancování husitů nebylo tragické jen pro Kladruby. Mnoho proboštství bylo zničeno a již nikdy nebylo obnoveno. Do Kladrub se řeholníci vrátili v roce 1435. V roce 1438 začala rekonstrukce kláštera pod vedením opata Buška. O 16 let později na příkaz krále Vladislava Pohrobka byly klášteru navraceny veškeré statky. Bohužel v roce 1467 byl klášter opět zpustošen při boji Jiřího z Poděbrad a panské jednoty.⁶⁶

Kladrubský klášter procházel obdobím úpadku, nabyté statky musely být prodávány či zastaveny. Na druhé straně toto nezabránilo kostelní renovaci a následnému vysvěcení v roce 1504 biskupem Petrem Kroftem. Následovalo období, kdy byl klášter vystaven těžkým historickým událostem. V roce 1557 jej vyplenilo říšské vojsko a v roce 1590 byl téměř celý zničen požárem. Poškození bylo tak veliké, že mniši museli až do roku 1604 bydlet ve městě.⁶⁷

⁶⁵ ČECHURA, Jiří. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 39-40.

⁶⁶ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 90. ISBN 9788072770878.

⁶⁷ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 66-67.

„Podle pověsti právě v této době opat nechal zazdít poklad v jednom z podzemních výklenků tajné chodby. Zedníka, který toto dílo vykonal, zavázal mlčenlivostí – tajemství se ale udržet nepodařilo. Veškeré pátrání po bohatství však bylo marné.“⁶⁸

Ani za třicetileté války se situace nezlepšila. V roce 1639 generál Bauer se svým vojskem klášter úplně vydrancoval, zajal několik mnichů a požadoval za ně výkupné. Švédské vojsko přes Kladruby projíždělo ještě dvakrát, pokaždé pod vedením jiného generála a pokaždé si odvezlo z kláštera velikou kořist.⁶⁹

Rozkvět kláštera nastal až s příchodem opata Maura II. Finzguta (kladrubský opat, vládl 1701-1709), kdy byla zahájena přestavba kostela pražským stavitelem J. B. Santinim Aichlem. *„Byl to odvážný projekt přeměny románské trojlodní baziliky, jedné z největších ve střední Evropě, na barokní, ale goticky vyhlížející stavbu.“⁷⁰* Zasluhou Santiniho vznikl architektonický skvost. Unikátní chrám, kterému není ve světě rovno. Nejvýznamnější část tvoří právě chrám Nanebevzetí Panny Marie. Santini nechal zbořit obě věže, ale původní obrys budovy zachoval. Věže nahradil vysokou kupolí zakončenou lucernou – ta byla doplněna zlatou knížecí korunou symbolizující, že byl v chrámu pohřben český kníže Vladislav I. Nejkrásnější je oltář ve stylu gotické katedrální architektury, který je vysoký 18 m. Boční oltáře jsou taktéž velmi cenné. Svatyně má úctyhodné rozměry – v interiéru je dlouhá 82 metrů, široká 21 metrů a v kopuli vysoká 48 metrů. Svatyně patří mezi tři nejmohutnější v Čechách. Společně s chrámem začala podle Santiniho projektu výstavba nového konventu, ale nebyla dohotovena. V roce 1723 zemřel Santini a v roce 1729 opat Maurus II. Finzgut. Oprava konventu nebyla nikdy úplně dokončena.

Bohužel v roce 1785 za vlády Josefa II. byl klášter zrušen. Ačkoli byla klášteru přiznána privilegia za 3000 zlatých, přišla komise s dekretem o zrušení. Zlato a stříbro bylo roztaveno, skříně a obrazy dány do dražby. Padesát mnichů, kteří tam v té době byli, muselo

⁶⁸ DAVID, P. *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*, s. 105-106.

⁶⁹ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 68.

⁷⁰ Tamtéž, s. 71.

odejít do jiných klášterů. Když nastoupil vládu Leopold II., snažili se původní mniši o obnovu, ale marně. V roce 1797 sloužil klášter jako sklad munice, později jako nemocnice a v roce 1802 jako kasárna.

Roku 1825 objekt koupil v dražbě rakouský polní maršál a český šlechtic kníže Alfred I. Candidus Ferdinand Windischgratz. V této době byl klášter i kostel ponechán svému osudu a v objektu byl zřízen pivovar. Protože pivovar prosperoval, došlo k jeho rozšíření. V roce 1875 byl však zničen požárem, naštěstí původní konvent zůstal nepoškozený.⁷¹

V polovině 20. století se udály veliké změny. Benešovy dekrety roku 1945 rozhodly o konfiskaci kláštera i jeho majetku. Posléze spravovala objekt Národní kulturní komise v Praze. Později bylo založeno v obci jednotné zemědělské družstvo a budovy kláštera byly státním statkem využívány jako sklady obilí, kanceláře nebo stáj nemocných zvířat. Rok 1967 pozdvihl úroveň staveb tím, že budovy přešly pod správu Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody v Plzni. Pak začala postupná rekonstrukce celého areálu. Dnes je klášter znám spíše jako zámek nebo klášterní kostel. V létě se zde konají koncerty vážné hudby – Kladrubské hudební léto. V roce 2015, kdy slavil klášter 900 let od založení, byla na oltáři chrámu Nanebevzetí Panny Marie vystavena původní mariánská koruna. Tato koruna byla nově zrestaurována a pozlacena. Její průměrná šíře je 3 metry a má vysokou historickou hodnotu. Její historie je spojena s návrhem barokního stavitele J. B. Santiniho.⁷²

„Bývalý kladrubský klášter, zvaný později zámek a nyní státní památkový objekt, není v současné době v nejlepším stavu. Podepsali se na něm jak windischgratzští majitelé, tak v prvních poválečných letech i státní statky, které zde měly své hospodářské středisko. Vedení a správa objektu dělají vše pro to, aby budovy i vnitřek této vzácné památky byly co nejdříve takové, jaké bychom si přáli skutečně mít. Je jen velká škoda, že zatím neprošel návrh na

⁷¹ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 71-96.

⁷² Na oltář kláštera v Kladrubech se vrátila koruna, [online], 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupný z [www: http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-oltar-klastera-v-kladrubech-se-vratila-barokni-koruna/1197158](http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-oltar-klastera-v-kladrubech-se-vratila-barokni-koruna/1197158)

*jeho zařazení do fondu světového kulturního dědictví UNESCO, kam skutečně tento historický skvost patří.*⁷³

⁷³ ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995, s. 107.

Závěr

Bakalářská práce s názvem Benediktini v Českých zemích pojednává o historickém vývoji jednoho ze šesti řeholních řádů, které v českých zemích působí, tedy řádu benediktinského. Řád benediktinů, Ordo Sancti Benedicti (OSB), patří k nejstarší organizované řeholi na území západní Evropy, fungující od antického mnišského období až po současnost. Znakem benediktinů se stal patriarchální kříž s písmeny PAX ve zlaté barvě na modrém štítu. Odznak řádu označuje kříž v oválu s nápisem CSPB (Crux Sancti Patris Benedicti - kříž sv. otce Benedikta).

Jedním z cílů práce bylo zjistit, proč lidé vstupují do kláštera a volí život v osamění. Dospěla jsem k závěru, že lidé žijící v klášteře nežijí osamělý život, ale žijí společně jako rodina, která usiluje o skutečný cíl - tím je dojít až k samotnému Bohu. Tato rodina nesdílí pouze touhu po věčném životě, ale také stejné názory, myšlenky a denní rituály spjaté s řeholním řádem. Člověk, který se rozhodne vstoupit do kláštera a je přesvědčen o správnosti svého rozhodnutí, podstupuje nelehkou cestu plnou pochybností a překonávání sebe sama. Život v pokoře, celibátu a tichu klášterních zdí vyžaduje velice silnou vůli a víru v dosažení splynutí s Bohem. Klášterní život s sebou nese také stinné stránky. Převor Petr Siostrzonek zmínil, že jsou tací, kteří opouští klášter ještě před složením poslední slibu. Anselm Grun vypověděl, že mnoho bratrů odešlo kvůli lásce k ženě, tím opustili své přesvědčení, ačkoli se zpočátku zdálo býti nezvratné. Každý člověk stejně jako svatý Benedikt má právo se sám svobodně rozhodnout, jakým směrem se bude ubírat jeho pozdější život.

Poslední kapitola práce je spojena s návštěvou kladrubského kláštera, kde jsem vyfotografovala nejzajímavější artefakty (viz příloha). Tato návštěva pro mne byla přínosná, neboť při popisu kláštera jsem mohla spojit popis s reálnou zkušeností. Historie tohoto kláštera byla velice barvitá a nejednou se schylovalo k jeho zániku. Tato stavba ve stylu barokní gotiky dnes slouží již jen jako prohlídkové místo pro návštěvníky. Ačkoli nezbylo nic z původního bohatství, díky Národnímu památkovému ústavu, Evropskému fondu pro regionální rozvoj a Státnímu fondu životního prostředí se daří opravovat a renovovat zastaralé části. V roce 2013-14 proběhla rozsáhlá renovace jižní zahrady, která je volně přístupná

návštěvníkům. Klášter lze také pronajímat za účelem televizního natáčení, svateb a také výstav.

Mimo jiné je kladrubský klášter výjimečný tím, že slouží jako netopýří zimoviště. Přežít zimu sem přilétá devět druhů netopýřů. Přes léto zde přebývá kolonie netopýra velkého. V roce 2016 bylo napočítáno 1013 jedinců. Počty se monitorují od roku 2008. Od té doby vzrostl počet netopýřů o polovinu. Není tedy vyloučeno, že se bude kolonie dále rozšiřovat.⁷⁴

V září roku 2015 se v klášteře konal druhý ročník akce „*Mezinárodní noc pro netopýry*.“ Pro návštěvníky byl připravený čtyřhodinový program, který zahrnoval různé soutěže a také poutavou přednášku o netopýrech. Ačkoli akce trvala do pozdních hodin, měla veliký úspěch.

Při psaní práce jsem hlouběji nahlédla do problematiky života v klášteře. Dostalo se mi odpovědí na otázky, které mne zajímaly, a v budoucnu, například při případném dalším studiu, bych ráda dále prozkoumávala klášterní život. Například využitím víkendového pobytu v klášteře, který nabízí komunita benediktinek Venio v Praze. Člověk si zde může vyzkoušet život v klášteře jako účastník, a nebo si jen odpočinout v tichu klášterních zdí od velkoměsta.

⁷⁴ Klášter Kladruby, [online], 2017 [cit. 2017-02-18]. Dostupný z <https://www.klaster-kladruby.cz/cs/o-klasteru/netopyri-v-klasteru>

Resumé

Bachelor thesis titled Benedictines in the Czech lands outlines the history of the Benedictine order in the country. St. Benedict, the founder of this order is known as the patron of the Christian order, thanks to the Benedictines missions spreaded itself throughout Europe also worldwide.

The work is describing Benedict's life and principles of the order. Testimony of Benedict's successors was the answer to the main question of why people do enter the Monastery. There is also described the history of the monastery Kladruba one of the three largest in the Czech Republic.

Přílohy:

1. Přehled benediktinských sídel na našem území

Mužské kláštery:

993 – Břevnov - arciopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty

- založen sv. Vojtěchem a Boleslavem II., dodnes obýván benediktiny
pod vedením převora Prokopa Petra Siostrzonka

1213 - Police nad Metují - proboštní Nanebevzetí Panny Marie

- opat Chuno si vyžádal, aby tento újezd spadal pod Břevnovský klášter,
1786 bylo toto převorství zrušeno

1045 - Nezamyslice - proboštní Nanebevzetí Panny Marie

- 1357 jej král Zikmund nechal zastavit bratrům Riesenberům

1352 - Kostelec nad Vltavou u kostela - proboštní Narození Panny Marie

- někteří historici se dohadují o jeho datu existence

1241 - Lehnické Pole - proboštní s kostelem sv. Kříže a sv. Hedviky

- sv. Hedvika jej nechala postavit na památku smrti Jindřicha
Pobožného, 1420 byl zničen husity

999 - Ostrov - opatství sv. Jana Křtitele na Ostrově

- 1137 shořel a byl postaven nový kamenný, 1526 byl zničen a v roce
1529 povodeň ukončila existenci

1032 - Sázava - opatství sv. Jana Křtitele, Panny Marie a sv. Prokopa

- v Kosmově kronice je zaznamenáno, že v roce 1932 komunisté
vyhnali benediktiny

1078 - Hradisko u Olomouce - opatství sv. Štěpána Prvomučedníka

- založen Otou I., 1150 benediktini vyhnáni biskupem Jindřichem
Zdíkem

1086 - Opatovice nad Labem - opatství sv. Vavřince

- zřízen dvořanem krále Vratislava II., nejdříve to byla poustevna, až v období 1086-1097 povýšeno Vratislavem II. na opatství, v roce 1421 byl klášter vypálen Pražany, Orebity a Tábority

1101 - Třebíč - opatství Nanebevzetí Panny Marie

- založen údělnými knížaty, 1472 byl zvolen poslední opar Tiburcí II., s jeho funkcí skončili zde i benediktini 1476

1115 - Kladruby - opatství Nanebevzetí Panny Marie, sv. Wolfganga a sv. Benedikta

- nejasný vznik, nejčastěji se uvádí rok 1115 a zakladatel Vladislav I., 1785 bylo opatství zrušeno, majetek připadl náboženskému fondu

1117 - Postoloprty - opatství Panny Marie

- zcela nejasný datum založení, 1429 - poslední zmínka o benediktinech

1120 - Vilémov - opatství sv. Petra a Pavla

- nejasný datum vzniku, uvedený rok byl doložený bratry Salzbachovými, roku 1541 zemřel poslední zvolený opat Petr III., nikdo jiný už zvolený nebyl

1139 - Želiv - opatství Panny Marie

- založen Soběslavem I. a jeho ženou Adlétou, benediktinům byl předán až v roce 1144, ale roku 1149 byli vyhnáni

1160 - Podlažice - opatství Panny Marie

- založen šlechticem Vrbatou, 1460 zemřel opat Bonifác z Volksteina, tím zde skončila historie Benediktinů.

1296 - Broumov - probošství, později opatství sv. Václava

- existuje od roku 1258, ale jako probošství byl prohlášen až v roce 1296 Bonifácem VIII., 1995 byl Broumov prohlášen za národní památku, dodnes jej má ve správě břevnovský převor a administrátor Prokop Petr Siostrzonek

1347 - Praha - Emauzy - opatství na Slovanech

- založen Karlem IV, rovnou jako benediktinský, 1990 jej spravuje převor Cyril Stavěl, opatství je stále osídleno a prošlo rozsáhlou rekonstrukcí

1666 - Bezděz - převorství

- nejdříve byl osídlen od roku 1626 jinými řády, až v roce 1666 jej dostali do správy benediktinští administrátoři, 1785 zrušen Josefem II.

1355 - Praha - opatství sv. Ambrože na Novém městě

- založen Karlem IV., asi 1419 byli benediktini vyhnáni husity a roku 1420 byl kostel zničen

1517 - Svatý Jan pod Skalou - proboštství, později opatství sv. Jana Křtitele

- založen ostrovským opatem Janem V., 1785 byl vydán dekret o zrušení

1628 - Praha - opatství sv. Mikuláše na Starém městě

- až v roce 1635 se zde usídlil první opat Adam Benedikt Bavorský, 1785 zrušen Josefem II.

1045 - Rajhrad - proboštství, později opatství sv. Petra a Pavla

- Není jasné kdy vznikl, jedna verze je 1045 a druhá 1048, je to nejstarší a také jediný benediktinský klášter na Moravě⁷⁵

Ženské kláštery:

976 - Praha - u kostela sv. Jiří

- Mlada Přemyslovna, sestra Boleslava II., založila klášter benediktinek, 1782 byl zrušen Josefem II.⁷⁶

⁷⁵ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004, s. 44-143. ISBN 9788072770878.

„1146 - Teplice - opatství sv. Jana

- založila královna Judith, 1421- zničen

1341 - Pustiměř, okr. Vyškov - opatství Dítka Spasitele

- založil biskup Jan VII. Z Olomouce, 1588 zrušený

1348 - Praha, Staré město - opatství u Sv. Ducha

- založil pražský měšťan Mikuláš Rokzaner a biskup Jan VII.
Z Olomouce, 1420 byl zpustošen husity

1888 - Praha-Smíchov - opatství sv. Gabriele

- 1919 přesídlený do Bertholdsteinu ve Štýrsku⁷⁷

⁷⁶ JEŽKOVÁ, A. *Tichá srdce: kláštery a jejich lidé*. Praha: Práh, 2013, s. 21. ISBN 978-80-7252-436-5.

⁷⁷ *Svatý Benedikt*. Praha: Scriptum, 1992, s. 110-114. ISBN 80-900355-9-8.

2. Přílohy – obrazová část

Čtyři dřevěné obrazy ukazující narození Ježíše Krista.

Hlavní oltář kostela, starý a nový zákon.

Kazatelna ve tvaru lodi.

Zde je vyobrazena legenda o pokušení svatého Benedikta, který se rozhodl žít asketickým životem a pokušení ďábla skrze krásnou dívku. Svatý Benedikt se opatřil dřevěným křížem, ale to nebylo dostačující, tak skočil nahý do trní. Fyzická bolest mu pomohlo vyhnat hříšné myšlenky z hlavy. Na obraze je zajímavá postava ďábla v pozadí sloupu.

Legenda, jak svatý Maurus zachránil před utonutím svatého Placida. Vše se stalo díky zázraku svatého Benedikta, který je vyobrazen v pravo na hoře. V pozadí je namalován klášter Monte Casino, který zde byl založen v roce 529 svatým Benediktem z Nursie. Toto místo je zrod nejstaršího Evropského řádu Benediktinů.

Tento obraz je namalován tak, že kamkoli se pozorovatel postaví, bude sledován nejen očima, ale také červená bota bude neustále směřovat špičkou na nás.

Socha Nanebevzetí hraběte Šporka, vytvořena na jeho přání.

Použitá literatura:

Knižní zdroje

BUBEN, M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Nakl. Libri, 2004. ISBN 9788072770878.

ČECHURA, J. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: GIS - STYLIZACE spol., 1995.

DAVID, P., *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*.

FOLTÝN, D. *Pronikání benediktinů do Čech a střední Evropy*. Foltýn D. *Dějiny a současnost* 36/10 (2014).

GRÜN, A. *Svatý Benedikt z Nursie: učitel duchovního života*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-695-6.

GRÜN, A. *Zastavení mého života: čím žiji a co se mě dotýká*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0707-8.

JAMISON, Ch. *Hledání svatyně: klášterní moudrost jako návod pro všední život*. Přeložil GORČÁK J. Praha: Argo, 2016. ISBN 978-80-257-1766-0.

JEŽKOVÁ, A. *Tichá srdce: kláštery a jejich lidé*. Praha: Práh, 2013. ISBN 978-80-7252-436-5.

KOUPIL, O. Benedikt z Nursie, ed. *Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-x.

NIGG, W, KYRALOVÁ, M. Benedikt z Nursie a Řehoř I., *Benedikt z Nursie: otec západního mnišství : esej*. Přeložil SIROVÁTKOVÁ A. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-040-0.

SCHACHERL, F. *Patnáct let v klášteře*. Brno: Dědictví Havlíčkovo, 1924.

STEWART, C. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. Dějiny křesťanských spiritualit. ISBN 80-7192-793-7.

Svatý Benedikt. Praha: Scriptum, 1992. ISBN 80-900355-9-8.

VEČEŘOVÁ, P. *Kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005. Navštivte---. ISBN 80-7033-876-8.

ZESCHICK, J. *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2007.

Internetové zdroje

Ďáblova bible [online], 2016 [cit. 2016-02-23]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123289281-dablova-bible/307295350260004/titulky](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123289281-dablova-bible/307295350260004/titulky).

Klášteří gymnázium, [online], 2016 [cit. 2016-02-24]. Dostupný z [www: http://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium](http://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium).

Modli se a pracuj [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/214452801400034)

. Na oltář kláštera v Kladrubech se vrátila koruna, [online], 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupný z [www: http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-oltar-klastera-v-kladrubech-se-vratila-barokni-koruna/1197158](http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-oltar-klastera-v-kladrubech-se-vratila-barokni-koruna/1197158).

Výstava připomene půl tisíciletí působení benediktinu v Čechách [online] 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupný z [www: http://www.kultura21.cz/historie/8195-vystava-pripomene-pul-tisicileti-pusobeni-benediktinu-v-cechach](http://www.kultura21.cz/historie/8195-vystava-pripomene-pul-tisicileti-pusobeni-benediktinu-v-cechach).

Vsechnoparty [online] 2016 [cit. 2016-02-12]. Dostupný z [www: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10090925908-vsechnoparty/210522161600001/obsah/99904-petr-prokop-siostrzonek](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10090925908-vsechnoparty/210522161600001/obsah/99904-petr-prokop-siostrzonek).

Vstup do společenství, [online], 2016 [cit. 2016-02-25]. Dostupný z [www:
http://www.benediktini.cz/vstup-do-spolecenstvi.html](http://www.benediktini.cz/vstup-do-spolecenstvi.html).

Zasvěcení [online] 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupný z [www:
http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490_zasveceni/209562213000005-benediktini/](http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490_zasveceni/209562213000005-benediktini/)